

สภาพการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขต  
พื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ

STATE OF SCHOOL-BASED MANAGEMENT IN THE PAIMARY  
SCHOOL IN AMNATCFROEN PRIMARY EDUCATION  
SERVICE AREA OFFICE



<sup>1</sup>ทัตเทพ ชานูชิตร์, <sup>2</sup>ชูชีพ ประทุมเวียง และ <sup>3</sup>ชวนคิด มะเสนะ

<sup>1</sup>Tatsathep Chanuchit, <sup>2</sup>Choocheep Pradhumveang and <sup>3</sup>Chuankid masena

<sup>1</sup>มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ประเทศไทย

<sup>1</sup>Ubon Ratchathani Rajabhat University, Thailand

<sup>1</sup>tastep.cg65@ubru.ac.th

**Received:** October 24, 2024; **Revised:** November 7, 2024; **Accepted:** December 28, 2024

### บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของโรงเรียนสังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ 2) เปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา และครูที่มีต่อการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ จำแนกตามตำแหน่ง ประสบการณ์ในการทำงาน และขนาดสถานศึกษา และ 3) เพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ โดยภาพรวมมีระดับสภาพการดำเนินงานในระดับมาก 2. การเปรียบเทียบระดับการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่

<sup>1</sup> นักศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

<sup>2</sup> อาจารย์ ดร. คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

<sup>3</sup> ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ จำแนกตามตำแหน่ง ประสบการณ์ในการทำงาน และขนาดสถานศึกษา โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน 3. แนวทางการส่งเสริมการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ พบว่า 1) ด้านหลักการกระจายอำนาจ ควรส่งเสริมให้มีการกระจายอำนาจมีการจัดโครงสร้างการบริหารงานที่ชัดเจน 2) ด้านหลักการมีส่วนร่วม ควรเปิดโอกาสให้ครู บุคลากรทางการศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน ตัวแทนหน่วยงานต่าง ๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา 3) ด้านหลักการคืนอำนาจการจัดการศึกษา ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนในบทบาทของคณะกรรมการสถานศึกษาเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ 4) ด้านหลักการบริหารตนเอง ควรส่งเสริมให้โรงเรียนมีอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบในการดำเนินงาน 5) ด้านหลักการตรวจสอบและถ่วงดุล ควรส่งเสริมให้มีการตรวจสอบและถ่วงดุลอย่างเป็นระบบตามระยะเวลาที่กำหนดอย่างแท้จริง

**คำสำคัญ :** การบริหาร; การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน

## Abstract

The purposes of this research were to 1) study the management states using schools as the basis of affiliated schools under the jurisdiction of the Amnatcharoen Primary Education Area Office, 2) to compare the opinions of school administrators and teachers towards management using schools as the basis of affiliated schools under the jurisdiction of the Amnatcharoen Primary Education Area Office, categorized by position, work experience, and school size, and (3) to study the guidelines for promoting management using schools as the basis of affiliated schools under the jurisdiction of the Amnatcharoen Primary Education Area Office. The research results found that 1. The overall management states using schools as the basis of affiliated schools under the jurisdiction of the Amnatcharoen Primary Education Area Office are at a high level of operation 2. The comparison of management levels using schools as the basis of affiliated schools under the jurisdiction of the Amnatcharoen Primary Education Area Office, categorized by position, work experience, and school size, shows no significant differences 3. The guidelines for promoting management using schools as the basis of affiliated schools of the education office in the jurisdiction of Amnatcharoen Primary Education Area Office suggest: (1) Principle of Power

Distribution: Promote clear structuring of management tasks;(2) Principle of Participation: Provide opportunities for teachers, educational personnel, parents, communities, and representatives of various organizations to participate in educational management; (3) Principle of Delegating Educational Authority: Allow public involvement in the role of school committees in management; (4) Principle of Self-Management: Promote schools' authority and responsibility in (5) Principle of Monitoring and Evaluation: Encourage systematic monitoring and evaluation according to set timelines.

**Keywords :** Management; School-Based Management.

## บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 ได้บัญญัติว่า “การศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา มีความรู้ คุณธรรม จริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำเนินชีวิต และสามารถอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข” (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา 2562: 3)

หลักการสำคัญประกอบด้วย 6 ประการคือ มีเอกภาพด้านนโยบาย และความหลากหลายในการปฏิบัติ โดยหน่วยงานทางการศึกษาและสถานศึกษามีอิสระในการบริหารและจัดการศึกษา โดยไม่ขัดต่อนโยบายรัฐการกระจายอำนาจสู่เขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นการประกันคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา โดยกำหนดมาตรฐานและระบบการประกันคุณภาพการศึกษาทุกระดับและประเภทการพัฒนาบุคลากรทางการศึกษา โดยส่งเสริมมาตรฐานวิชาชีพครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาอย่างต่อเนื่องการระดมทรัพยากรจากแหล่งต่าง ๆ มาใช้ในการจัดการศึกษาการมีส่วนร่วมจากบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันทางสังคมอื่น (สมาน อัครภูมิ 2561: 44-45)

การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School-Based Management) คือการกระจายอำนาจการบริหารจากส่วนกลางไปยังสถานศึกษาโดยตรง เพื่อให้สถานศึกษามีอำนาจและความรับผิดชอบในการบริหารงานเอง ทั้งด้านหลักสูตร งบประมาณ การบริหารบุคคล และการบริหารทั่วไป โดยใช้การบริหารแบบมีส่วนร่วมผ่านคณะกรรมการสถานศึกษาในการตัดสินใจใช้ทรัพยากร และจัดกิจกรรมการศึกษา (วาสนา สีแดง 2562: 3-4)

แนวคิดนี้เป็นการปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมองค์การ จากการรอคำสั่งจากหน่วยงานระดับสูง มาเป็นการบริหารที่เริ่มจากตนเองและตอบสนองความต้องการของชุมชน โดยให้ผู้บริหารสถานศึกษา ครู บุคลากรทางการศึกษา ผู้ปกครอง และชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษา การบริหารในลักษณะนี้ต้องการความเข้าใจและความร่วมมือ มีการทำงานเป็นทีม และสร้างระบบการบริหารงานที่มีคุณภาพ (กิตติพงษ์ ลาญาติ และกาญจน์ เรื่องมนตรี 2566: 291)

การจัดการศึกษาในปัจจุบันพบว่า สถานศึกษาส่วนใหญ่ประสบปัญหาในการบริหารจัดการที่คล้ายกัน ได้แก่ ปัญหาด้านการบริหารจัดการ อัตราครูต่อนักเรียนและนักเรียนต่อห้องเรียนต่ำกว่ามาตรฐาน ผู้บริหารส่วนใหญ่ขาดทักษะในการบริหารจัดการที่ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษา ปัญหาด้านการเรียนการสอน ครูขาดทักษะในการจัดกิจกรรม เนื่องจากสอนไม่ตรงสาขาที่จบ และมีภารกิจอื่นนอกเหนือการสอน ส่งผลให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ ปัญหาด้านความพร้อมของปัจจัยสนับสนุน ได้รับการจัดสรรงบประมาณน้อย เนื่องจากใช้เกณฑ์จำนวนรายหัวของนักเรียน ทำให้โรงเรียนได้รับการจัดสรรบุคลากร งบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์ และสิ่งก่อสร้างไม่เพียงพอ ปัญหาด้านการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานยังมีบทบาทน้อย และผู้ปกครองมีฐานะยากจน ไม่สามารถสนับสนุนการดำเนินงานของสถานศึกษาได้เท่าที่ควร (อัครนัย ขวัญอยู่ 2558: 5)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ มีสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสังกัด 252 แห่ง กระจายอยู่ใน 7 อำเภอ ได้แก่ เมืองอำนาจเจริญ ชานุมาน พนา ปทุมราชวงศา เสนางคนิคม หัวตะพาน และสิ้ออำนาจ ปัจจุบัน สถานศึกษายังไม่ได้ใช้หลักการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานอย่างเต็มรูปแบบ เนื่องจากประชาชนมีส่วนร่วมน้อย และบุคลากรในสถานศึกษาขาดความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทและหน้าที่ของตนอย่างชัดเจน อาจส่งผลให้สถานศึกษาไม่สามารถบริหารจัดการการศึกษาให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงและความท้าทายที่สังคมไทยและสังคมโลกกำลังเผชิญ หากโรงเรียนไม่ปรับเปลี่ยนกระบวนการบริหารจัดการศึกษา อาจทำให้ไม่สามารถปรับตัวได้ทันกับยุคสมัย และสังคมอาจไม่ไว้วางใจว่าสถานศึกษาจะเป็นที่พึ่งในภาวะวิกฤติได้ นอกจากนี้ หากการจัดการศึกษายังไม่ตอบสนองต่อเจตนารมณ์ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 อาจส่งผลต่อการพัฒนาโรงเรียนและผู้เรียนให้มีคุณภาพและมาตรฐานสู่ความเป็นเลิศได้ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ 2566: 1)

จากข้อมูลข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาสภาพการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ

## วัตถุประสงค์การวิจัย

- เพื่อศึกษาสภาพการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ
- เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา และครูที่มีต่อการบริหารโดยใช้โรงเรียน เป็นฐานของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ จำแนกตามตำแหน่ง ประสบการณ์ในการทำงาน และขนาดสถานศึกษา
- เพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ

## วิธีดำเนินการวิจัย

### 1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 252 คน และครู จำนวน 1,676 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 1,928 คน ซึ่งได้จากการสืบค้นข้อมูลสารสนเทศทางการศึกษาปี การศึกษา 2566 ตามแผนอัตรากำลังข้าราชการครู ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ 2566: 23-124)

ตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 4 คน และครู จำนวน 280 คน รวมทั้งสิ้น 322 คน ซึ่งได้มาโดยการกำหนดขนาดตัวอย่างจากตารางสำเร็จรูปของ Krejcie & Morgan (1970: 607-610) โดยใช้การสุ่มแบบชั้นภูมิอย่างเป็นสัดส่วน (Proportional Stratified Random Sampling)

เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Methods) ด้วยวิธีการสัมภาษณ์ ซึ่งได้จากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) โดยผู้วิจัยกำหนด ผู้ให้ข้อมูลเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 คน ได้แก่ ผู้อำนวยการสถานศึกษา โดยมีคุณวุฒิทางการศึกษา ไม่ต่ำกว่าระดับปริญญาโท มีวิสัยทัศน์ไม่ต่ำกว่าชำนาญการพิเศษ และปฏิบัติหน้าที่ในสถานศึกษาที่ได้รับรางวัลระดับประเทศ หรือเป็นต้นแบบ (Best Practice) การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน

### 2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ได้แก่ สภาพการบริหารงานโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ ได้กรอบแนวคิดการวิจัยจากการสังเคราะห์องค์ประกอบ 5 ด้าน ดังนี้ 1. หลักการกระจายอำนาจ 2. หลักการมีส่วนร่วม 3. หลักการคืนอำนาจการจัดการศึกษา 4. หลักการบริหารตนเอง 5. หลักการตรวจสอบและถ่วงดุล

### 3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล มี 2 ฉบับ คือ 1) แบบสอบถามเพื่อการวิจัย เรื่องเกี่ยวกับสภาพการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) สร้างขึ้นตามวิธีการการสร้างเครื่องมือของ Likert จำนวน 49 ข้อ และ 2) แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างเกี่ยวกับเกี่ยวกับสภาพการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ จำนวน 5 ข้อ

### 4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ผลการวิเคราะห์ข้อมูลนำเสนอตามลำดับ โดยใช้สถิติการวิเคราะห์โดยหาค่าความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย ( $\bar{X}$ ) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การทดสอบค่าที (t-test) และการทดสอบค่าเอฟ (F-test) ถ้าพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติทำการทดสอบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีของ Scheffe' แล้วนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบความเรียง

## ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องสภาพการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัย ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ

**ตารางที่ 1** ผลการวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

รายการ	สภาพการดำเนินงาน (n=322)		ความหมาย
	$\bar{X}$	SD.	
1. ด้านหลักการกระจายอำนาจ	4.11	.55	มาก
2. ด้านหลักการมีส่วนร่วม	4.01	.53	มาก
3. ด้านหลักการบริหารตนเอง	4.11	.55	มาก
4. ด้านหลักการคืนอำนาจการจัดการศึกษา	4.03	.50	มาก
5. ด้านหลักการตรวจสอบและถ่วงดุล	4.13	.54	มาก
รวม	4.08	.51	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอำนาจเจริญ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ( $\bar{X} = 4.08$ ) และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีสภาพการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานสูงสุด คือด้านหลักการตรวจสอบและถ่วงดุล ( $\bar{X} = 4.13$ ) รองลงมา คือด้านหลักการกระจายอำนาจ ( $\bar{X} = 4.11$ ) ด้านหลักการบริหารตนเอง ( $\bar{X} = 4.11$ ) ด้านหลักการคืนอำนาจการจัดการศึกษา ( $\bar{X} = 4.04$ ) ตามลำดับ และด้านที่มีสภาพการดำเนินงานน้อยที่สุด คือด้านหลักการมีส่วนร่วม ( $\bar{X} = 4.02$ )

**ตารางที่ 2** ผลการเปรียบเทียบสภาพการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา และครูจำแนกตามตำแหน่ง

สภาพการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน	ผู้บริหารสถานศึกษา n=42		ครู n=280		t	P
	$\bar{X}$	S	$\bar{X}$	S		
1. ด้านหลักการกระจายอำนาจ	4.26	.31	4.08	.58	2.90**	.00
2. ด้านหลักการมีส่วนร่วม	4.02	.43	4.01	.55	.10	.92
3. ด้านหลักการบริหารตนเอง	4.26	.31	4.08	.58	2.90**	.00
4. ด้านหลักการคืนอำนาจการจัดการศึกษา	4.02	.42	4.03	.51	-.122	.90
5. ด้านหลักการตรวจสอบและถ่วงดุล	4.28	.31	4.11	.57	2.83**	.00
รวม	4.17	.34	4.06	.53	1.67	.09

จากตารางที่ 2 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่มีตำแหน่งต่างกันมีความคิดเห็นต่อสภาพการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านหลักการมีส่วนร่วม และด้านหลักการคืนอำนาจการจัดการศึกษา มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน ส่วนด้านหลักการกระจายอำนาจ ด้านหลักการบริหารตนเอง และด้านการตรวจสอบและถ่วงดุล มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

**ตารางที่ 3** ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่มีต่อสภาพการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน

สภาพการบริหาร โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน	ประสบการณ์ทำงาน						F	P
	ต่ำกว่า 10ปี n = 76		ตั้งแต่10-20ปี n = 137		มากกว่า 20 ปี ขึ้นไป n = 109			
	$\bar{X}$	SD.	$\bar{X}$	SD.	$\bar{X}$	SD.		
1. ด้านหลักการกระจายอำนาจ	4.23	.41	4.05	.45	4.09	.73	2.41	.09
2. ด้านหลักการมีส่วนร่วม	4.03	.46	3.95	.42	4.07	.68	1.61	.20
3. ด้านหลักการบริหารตนเอง	4.23	.41	4.05	.45	4.09	.73	2.41	.09
4. ด้านหลักการคืนอำนาจการจัด การศึกษา	4.05	.44	3.96	.40	4.10	.63	2.43	.08
5. ด้านหลักการตรวจสอบและถ่วงดุล	4.26	.38	4.07	.45	4.12	.71	2.90	.06
รวม	4.16	.40	4.02	.39	4.09	.68	1.89	.15

จากตารางที่ 3 พบว่า พบว่าผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน

**ตารางที่ 4** ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่มีต่อสภาพการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ จำแนกตามขนาดสถานศึกษา

สภาพการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน	ขนาดสถานศึกษา						F	P
	ขนาดเล็ก n = 158		ขนาดกลาง n = 140		ขนาดใหญ่ n = 24			
	$\bar{X}$	SD.	$\bar{X}$	SD.	$\bar{X}$	SD.		
1. ด้านหลักการกระจายอำนาจ	4.18	.46	4.04	.64	4.00	.56	2.51	.08
2. ด้านหลักการมีส่วนร่วม	4.00	.53	4.02	.55	4.00	.44	.03	.96
3. ด้านหลักการบริหารตนเอง	4.18	.46	4.04	.64	4.00	.56	2.51	.08
4. ด้านหลักการคืนอำนาจการจัด การศึกษา	4.02	.52	4.05	.50	4.01	.44	.14	.86
5. ด้านหลักการตรวจสอบและถ่วงดุล	4.21	.45	4.06	.62	4.02	.57	3.08*	.04
รวม	4.12	.46	4.04	.57	4.01	.49	.97	.37

จากตารางที่ 4 พบว่าโดยภาพรวมผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่ขนาดสถานศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ โดยรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็น

รายด้านพบว่า ด้านการตรวจสอบและถ่วงดุล มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. แนวทางการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ ควร ส่งเสริมการกระจายอำนาจ การจัดโครงสร้างงานที่ชัดเจน และมีอิสระในการกำหนดหลักสูตรตามบริบทท้องถิ่น พร้อมมีการนิเทศและติดตามผลการทำงาน เปิดโอกาสให้ครู บุคลากร ผู้ปกครอง ชุมชน และตัวแทนหน่วยงาน ต่าง ๆ มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และตรวจสอบการดำเนินงานของโรงเรียน ส่งเสริมให้โรงเรียนมีอำนาจและความรับผิดชอบในการดำเนินงานตามความพร้อมและสถานการณ์โดยยึดหลักธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการ

## อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สภาพการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ ผู้วิจัยได้อภิปรายผล ดังนี้

1. สภาพการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครู มีสภาพการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในภาพรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับ วัชรภรณ์ บุญพัก (2560: 95-96) ได้ศึกษาเรื่องการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและข้าราชการครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอิสรา เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

2. การเปรียบเทียบระดับการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ จำแนกตามตำแหน่ง ประสบการณ์ในการทำงาน และขนาดสถานศึกษา

2.1 ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูเกี่ยวกับสภาพการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ จำแนกตามตำแหน่งโดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษา และครูจึงต้องให้ความสำคัญ เปิดโอกาสให้มีการรับฟังความคิดเห็นจากทุกภาคส่วน เปิดโอกาสให้ครู และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีส่วนร่วมตัดสินใจในการดำเนินงานของสถานศึกษา สอดคล้องกับ สุวรรณรา นาทอง (2562: 78-80) ได้ศึกษาเรื่องการบริหารโดยใช้โรงเรียน เป็นฐานตามทัศนะของผู้บริหารและครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

ลพบุรี ที่พบว่า การเปรียบเทียบปัญหาการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานตามทัศนะของผู้บริหาร และครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี ในภาพรวมไม่แตกต่างกัน

2.2 ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูเกี่ยวกับ สภาพการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาอำนาจเจริญ จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงานโดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษาและครู ได้รับการส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพการปฏิบัติงานอย่าง สม่าเสมอ ครูและบุคลากรทางการศึกษามีสิทธิเสรีภาพ สอดคล้องกับ นิพนธ์ ยอดดี (2564: 83) ได้ศึกษาเรื่องการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 ตามความคิดเห็นของครูที่มีประสบการณ์ทำงานต่างกัน พบว่าโดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน

2.3 ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูเกี่ยวกับ สภาพการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาอำนาจเจริญ จำแนกตามขนาดสถานศึกษาโดยรวมไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้เพราะได้รับ การส่งเสริมพัฒนาสถานศึกษา ให้สามารถพึ่งตนเองได้ภายใต้บริบทของสถานศึกษา ส่งเสริมการ นิเทศ ติดตาม และประเมินผล โดยเปิดโอกาส ให้ทุกภาคส่วนได้มีส่วนร่วมในการดำเนินการ สอดคล้องกับ ตะวัน วรณสินธ์ (2563: 137) ได้ศึกษาเรื่องสภาพการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็น ฐาน สำหรับโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดอุบลราชธานี จำแนกตามหน่วยงาน ต้นสังกัด โดยภาพรวมพบว่าไม่แตกต่างกัน

3. แนวทางการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ ควรส่งเสริมการกระจายอำนาจ การมีโครงสร้างงานที่ชัดเจน และอิสระในการกำหนดหลักสูตรตามบริบทท้องถิ่น รวมถึงการนิเทศและติดตามผล เปิดโอกาสให้ ครู บุคลากร ผู้ปกครอง ชุมชน และตัวแทนหน่วยงานมีส่วนร่วมและตรวจสอบการดำเนินงาน ส่งเสริมอำนาจและความรับผิดชอบของโรงเรียนตามความพร้อมและสถานการณ์ โดยยึดหลักธรร มาภิบาลในการบริหารจัดการ สอดคล้องกับ เกวลิน เกร็มย์ (2561: 102) ได้ศึกษาเรื่องการบริหาร โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17 พบว่า โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ.01 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากสถานศึกษาขนาดเล็กมี ข้อจำกัดด้านทรัพยากรบุคคล อาคารสถานที่ อุปกรณ์ที่ใช้ในการเรียนการสอน สิ่งอำนวยความสะดวก ต่างๆ งบประมาณที่ใช้ในการบริหารจัดการจึงทำให้สถานศึกษาขาดความพร้อมในการ รองรับการกระจายอำนาจทั้งทางด้านวิชาการ งบประมาณ บริหารงานบุคคลและงานบริหารทั่วไป

## องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School - Based Management : SBM) คือ การกระจายอำนาจการจัดการศึกษา จากส่วนกลางไปยังสถานศึกษา โดยตรงให้สถานศึกษามีอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบและความคล่องตัวในการบริหารจัดการมากที่สุดการบริหารจัดการที่โรงเรียนมีอำนาจอิสระในการ ดำเนินการ โดยมีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งประกอบไปด้วย ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนครู ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนศิษย์เก่าของสถานศึกษา และ ผู้แทนผู้ทรงคุณวุฒิ มีการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่องร่วมกับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งการประกันคุณภาพภายในและการประกันคุณภาพภายนอก มีการการติดตาม ตรวจสอบ และประเมินประสิทธิภาพการใช้จ่ายงบประมาณภายในสถานศึกษา มีความสมบูรณ์และถูกต้อง มีระบบนิเทศติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้เพื่อยึดหลักธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการให้มีความโปร่งใส

## เอกสารอ้างอิง

- กิตติพงษ์ ลาญาติ และกาญจน์ เรืองมนตรี .แนวทางการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2. วารสารพุทธปรัชญาวิวัฒน์ ปีที่ 7 ฉบับที่ 1, 2566:289-298.
- เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ, สำนักงาน. สารสนเทศทางการศึกษา ปีการศึกษา 2566. (ออนไลน์) 2566 (อ้างเมื่อ 11 ตุลาคม 2566) จาก <https://amnat-ed.go.th>.
- คณะกรรมการกฤษฎีกา, สำนักงาน. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562. (ออนไลน์) 2566 (อ้างเมื่อ 11 ตุลาคม 2566) จาก <https://ratchakitcha.soc.go.th>.
- ตะวัน วรณสินธ์. (2563). สภาพการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนาท้องถิ่นสำหรับ โรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดอุบลราชธานี. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี,
- นิพันธ์ ยอดดี. (2564). การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยหาดใหญ่,

- วีชรารณณ์ บุญฟัก. (2560). ปัญหาการบริหารงานโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษายโสธร เขต 1. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี,
- สมาน อัครภูมิ.(2561). แนวคิดและทฤษฎีการบริหารสำหรับครู และบุคลากรทางการศึกษา. อุบลราชธานี : หจก.อุบลกิจออฟเซตการพิมพ์, 2561
- สุวรรณรนา นาทอง.(2562). ปัญหาการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานตามทัศนะของผู้บริหารและครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี.บัณฑิตวิทยาลัย :มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.
- อัคนัย ขวัญอยู่. แนวทางการแก้ปัญหาโรงเรียนขนาดเล็ก. รายงาน ทีดีอาร์ไอ ฉบับที่113 มีนาคม 2558,1-16.